

Τα κρυμμένα μυστικά του Νίκου Γκάτσου

Η Αγαθή Δημητρούκα αποκαλύπτει άγνωστες ιστορίες
από τη ζωή του μεγάλου δημιουργού και μιλά
για τη νέα έκδοση με «Όλα τα τραγούδια» του

6

MANIA ZOYSH
zousimania@neaselida.news

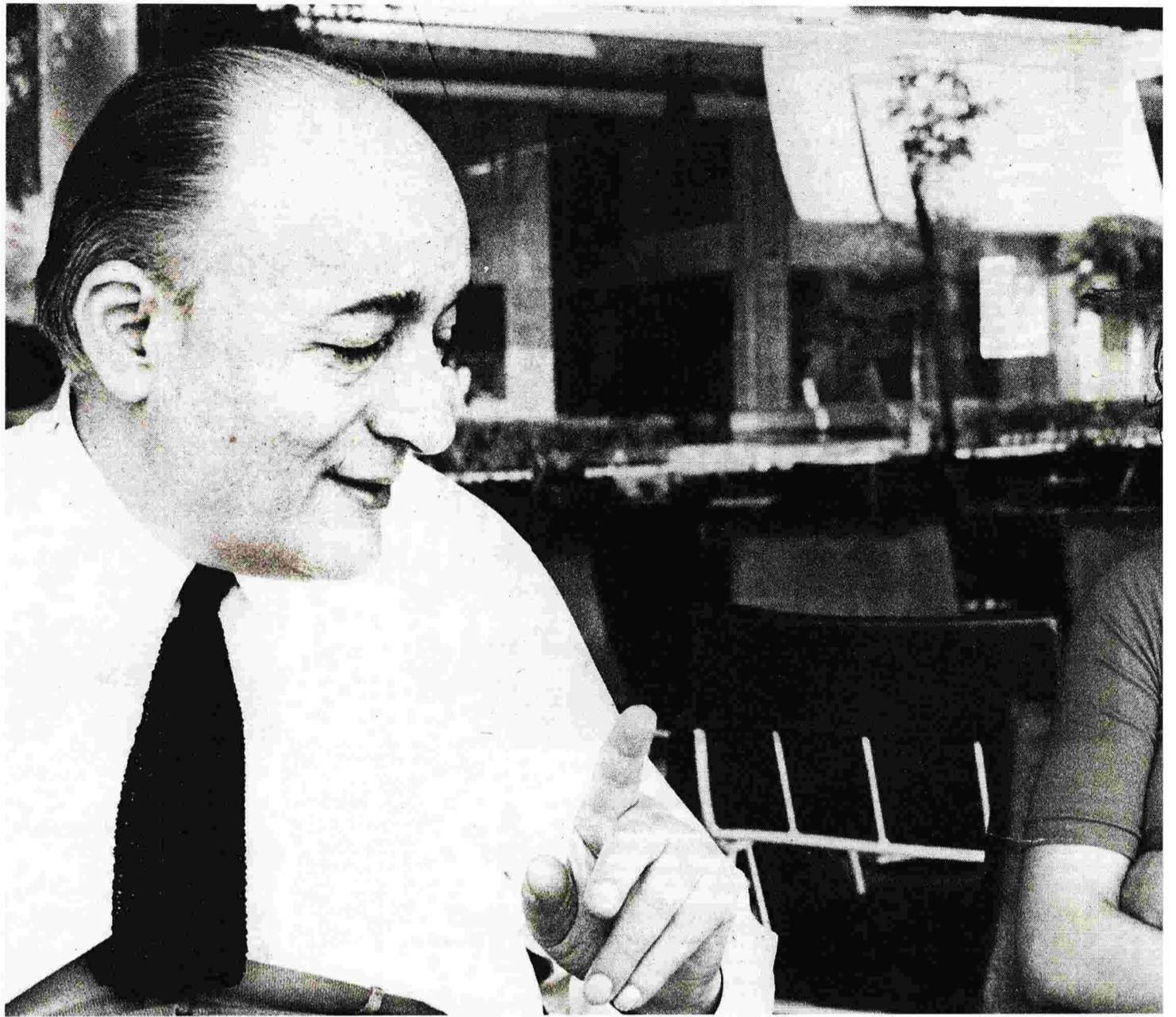
«**Α**ΥΤΟ ΠΟΥ ΔΕΝ ΞΕΧΝΩ είναι το πώς, όταν πια ζούσαμε μαζί, χρησιμοποιούσε κάθε τραγούδι που έγραφε για να μου μαθαίνει και κάτι από την τέχνη της στιχουργικής», αποκαλύπτει για τον Νίκο Γκάτσο και τη μοναδικότητά του, σε μια βαθιά προσωπική συνέντευξη στη «Νέα Σελίδα», η πνευματική κληρονόμος του, Αγαθή Δημητρούκα, συγγραφέας, μεταφράστρια και στιχουργός η ίδια. Αφορμή, τα αγαπημένα τραγούδια του, που μελοποιήθηκαν από μεγάλους συνθέτες και φωλιάζουν εδώ και χρόνια στα στόματα εκατομμυρίων Ελλήνων, τα οποία περικλείονται ως πολύτιμα τιμαλφή στη νέα, αναθεωρημένη έκδοση 700 σελίδων «Όλα τα τραγούδια», που μόλις κυκλοφόρησε από τις εκδόσεις Πατάκη σε δική της επιμέλεια. Χαρακτηρίζει το βιβλίο «λαμπερό και φωτεινό, που φωτίζει μικρές αφώτιστες στιγμές και άγνωστες λεπτομέρειες», μιλώντας για ένα δύσκολο εγχείρημα. Με εξομολογητική διάθεση αφηγείται λεπτομέρειες για το ιδιαίτερο πνεύμα και χιούμορ του Γκάτσου, τον τρόπο και τις συνήθειες που είχε όταν έγραφε, το πόσο παιδευόταν για να συνταιριάζει λέξεις, εικόνες και νοήματα, αλλά και το πόσο τον συγκινούσε το ταλέντο. Στην ερώτηση πόσο καθόρισε τη ζωή της θα απαντήσει με ευθύτητα: «Σχεδόν απόλυτα. Και λέω σχεδόν, γιατί μου άφησε ένα περιθώριο να κάνω λάθη - δυστυχώς, μεγάλα και αυτοκαταστροφικά, για να προσθέσει: «Τη δική του δεν ήταν δυνατόν να την καθορίσω εγώ, απλώς τη διευκόλυνα στην καθημερινότητά της».

Μια επίπονη εργασία συγκέντρωσης, ταξινόμησης και αρχειοθέτησης ενός τόσο σημαντικού υλικού, που διαθέτει τη δική του ιστορία, με τις μικρές αφώτιστες στιγμές και τις άγνωστες λεπτομέρειες. Ποια είναι αυτή η ιστορία μέσα στον χρόνο έως και την πρόσφατη, νέα, αναθεωρημένη έκδοση;

Πολύπλοκη ερώτηση... Πρώτα όμως να σας ευχαριστήσω που χαρακτηρίζετε την εργασία μου «επίπονη». Οντως, πολλές κόπες, πολλές «βάρδιες» μέσα στη μέρα τους τελευταίους δέκα μήνες. Είχα δουλέψει και όλο το 2014, που ζήτησα από την Αννα Πατάκη να σταματήσει η προηγούμενη έκδοση, αλλά όχι έτσι. Δεν είχα φτάσει στο απόλυτο δόσιμο, να μην μπορώ να σκεφτώ τίποτε άλλο. Και να συσσωρευούνται τα καθημερινά προβλήματα. Οφείλω να ομολογήσω ότι με την ίδια ένταση συνεργάστηκαν μαζί μου όλοι, κυρίως ο κ. Καπένης στη σελιδοποίηση και ο κ. Γιαννόπουλος στην παραγωγή του βιβλίου, που δούλεψαν ακόμα και Σαββατοκύριακα προκειμένου να είμαστε απερίσπαστοι. Ξέρετε, ένα τέτοιο βιβλίο, με τόσα πολλά και μικρά αρχεία, έχει μεγάλες δυσκολίες στο στίσιμό του, κάτι που δεν συμβαίνει, π.χ., με ένα μυθιστόρημα, που το κείμενό του εκτείνεται σε πολλές σελίδες. Εδώ σχεδόν κάθε σελίδα έχει ένα διαφορετικό κείμενο με ιδιαίτερες απαιτήσεις, που έπρεπε να συνταιριάξουν με τους γενικούς κανόνες της έκδοσης. Τώρα έχουμε ένα βιβλίο πολύ λαμπερό και φωτεινό, που φωτίζει ακόμη κι αυτές τις μικρές αφώτιστες στιγμές και τις άγνωστες λεπτομέρειες που μου ζητάτε.

ΟΙ ΣΤΙΧΟΙ

«Όταν ζούσαμε μαζί, χρησιμοποιούσε κάθε τραγούδι που έγραφε για να μου μαθαίνει κάτι από την τέχνη της στιχουργικής»

ΑΓΑΘΗ ΔΗΜΗΤΡΟΥΚΑ

«Η αγωνία του Γκάτσου ήταν το μέλλον της Ελλάδας»

Η συγγραφέας, μεταφράστρια, στιχουργός και πνευματική κληρονόμος του σπουδαίου δημιουργού μιλά στη «Νέα Σελίδα» για το νέο βιβλίο με «Όλα τα τραγούδια» του και αποκαλύπτει άγνωστες ιστορίες από τη ζωή και το έργο του

Ποιες είναι οι ιστορίες που βρίσκονται πίσω από τα τραγούδια και ποιες απ' αυτές δεν ξεχνάτε;

Σε πολλά τραγούδια όχι απλώς δεν ήμουν παρούσα όταν γράφονταν, αλλά δεν είχα καν γεννηθεί. Απ' όσο ξέρω, δεν χρησιμοποιούσε κάτι ως «μοντέλο», εκτός κι αν ήταν τραγούδια για ταινίες, όπου έπρεπε να υπακούσει στις ανάγκες του σεναρίου. Πολλά από αυτά, μετά, για τον δίσκο, τα διόρθωνε ή τα άλλαζε. Αυτό που δεν ξεχνώ είναι το πώς, όταν πια ζούσαμε μαζί, χρησιμοποιούσε κάθε τραγούδι που έγραφε για να μου μαθαίνει και κάτι από την τέχνη της στιχουργικής. Και ακριβώς αυτά που έμαθα από εκείνον λέω στα σχετικά σεμινάρια που παραδίδω αλλά και στα σχολεία που με καλούν ως συγγραφέα.

Ποιος ήταν ο τρόπος γραφής και έμπνευσης του Γκάτσου;

Ο επαγγελματικός! Ένα τετράδιο, ένα στίλο, ένα κασετόφωνο με κοντέρ για να βρίσκει εύκολα, ανάμεσα στις πολλές που του έδινε ο συνθέτης, τη μελωδία που πάνω της θα δούλευε. Αυτή τη μελωδία, λοιπόν, μπροστά

σε λευκό χαρτί και άσπρο τοίχο προσπαθούσε να ανιχνεύσει μετρικά, να αναγνωρίσει το αίσθημά της και να φτιάξει ένα σκαρίφημα. Στη συνέχεια επεξεργαζόταν αυτό το σκαρίφημα κι έλεγε χαριτολογώντας ότι πολλοί μιλούν για έμπνευση και λοιπά, αλλά εκείνος ήταν απλώς διορθωτής του εαυτού του.

Πόσο τον επηρέαζαν πρόσωπα, ιστορίες, γεγονότα;

Νομίζω πολύ, αλλά αυτά είναι «καλά κρυμμένα μυστικά», ορυχείο για ερευνητές.

Η σχέση του με τη φαντασία;

Θα σας απαντήσω με ένα λογοπαίγνιο: υπερ-ρεαλιστική στην τέχνη του, ρεαλιστική στην καθημερινότητά του.

Ποιες συνήθειες είχε όταν έγραφε;

Της λαϊκής συνήθειες του καφέ και του τσιγάρου και την αστική κάποιου γλυκού, που μπορούσε να είναι μια ελβετική σοκολάτα, από εκείνες που μας έφερνε η Νάνα Μούσχορη.

Μιλούσε, σκεφτόταν και συμπεριφερόταν όπως μαρτυρούν τα τραγούδια του;

Οχι. Δεν μιλούσε με έμμετρο λόγο και ομοιοκαταληξίες, δεν σκεφτόταν όπως «Ο Γιάννης ο φονιάς» και δεν συμπεριφερόταν σαν τον «Κεμάλ», σαν τη «Χοντρομαλού» ή σαν τον «Ροβινσώνα στη Μύκονο», για να αναφέρω μερικά από τα πρόσωπα των τραγουδιών του...

Διέθετε ευκολία στη σύνθεση της γραφής; Ποια ήταν τα μυστικά του;

Η σχεδόν νομοτελειακή φυσικότητα του αποτελέσματος μπορεί να οδηγήσει στο λάθος συμπέρασμα για ευκολία στη σύνθεση της γραφής. Παιδευόταν για να συνταιριάζει λέξεις, εικόνες, νοήματα. Απλώς στις τελικές επιλογές του είχε την αποφασιστικότητα και την αίσθηση του απόλυτου που διακρίνει τους μεγάλους δημιουργούς. Όσο για «μυστικά» που με ρωτάτε, είχε τους κανόνες του: η ομοιοκαταληξία να έρχεται φυσικά και όχι μόνο για τη ρίμα και τον κούφιο εντυπωσιασμό - να ομοιοκαταληκτούν διαφορετικά

ΑΠΟΤΥΠΩΜΑ

«Ο Γκάτσος τη δική μου ζωή την καθόρισε σχεδόν απόλυτα, αφήνοντάς μου το περιθώριο να κάνω λάθη - δυστυχώς, μεγάλα και αυτοκαταστροφικά»

χουν μόνο σε κάτι παιχνιδιάρικους ή περιπαικτικούς στίχους που δεν έφτασαν να μελοποιηθούν και να γίνουν τραγούδια. Μόνη εξαίρεση, η «Χατζιδάκις», που πολύ πρόσφατα μελοποίησε ο Αλκίνοος Ιωαννίδης και τραγούδησε με τη Μαρία Φαραντούρη.

Λάτρης και γνώστης της δημοτικής ποίησης, των θρύλων και των παραμυθιών, της ελληνικής υπαίθρου και των ανθρώπων της, της καταγωγής του, των Ελλήνων κλασικών και ποιητών, ο Γκάτσος χαρακτήριζε τον εαυτό του «συγγραφέα λαϊκών τραγουδιών» και όχι ποιητή. Πώς το εννοούσε αυτό;

Μα χιούμορ έκανε, οικεία συνήθεια. Κι εγώ συγγραφέας δηλώνω, εντάξει και στιχουργός και μεταφράστρια, αλλά όλοι οι άλλοι με δηλώνουν ποιήτρια. Γι' αυτό με βάλανε στον πειρασμό να σας διηγηθώ κάτι παραπλήσιο: μετά τη Μεταπολίτευση, όποιος έγραφε ένα τραγούδι, καλό ή κακό, γνωστό ή άγνωστο, δήλωνε συνθέτης. Η χώρα είχε αρχίσει να γεμίζει συνθέτες, σαν να μην της έφταναν οι ποιητές. Και θα οδηγούμασταν σε εθνικό δικασμό, αν δεν τύχαινε κάποιος που δήλωναν συνθέτες να δηλώνουν και ποιητές. Ο δικασμός απειράπη χάρη στον Χατζιδάκι, ο οποίος φαίνεται να είχε πάρει το μάθημά του από τον Γκάτσο. Ετσι, μια μέρα που γυρνούσε από το εξωτερικό και το αεροδρόμιο ήταν γεμάτο δημοσιογράφους με μηχανές και κάμερες, επειδή περίμεναν κάποιον πολιτικό, μια δημοσιογράφος, βλέποντας μπροστά της τον Χατζιδάκι, τον ρωτάει: «Είστε ο Χατζιδάκις, ο συνθέτης;». «Όχι!» της απαντάει και της εξηγεί: «Είμαι ο Χατζιδάκις, ο τραγουδοποιός». Εκτοτε η χώρα γέμισε τραγουδοποιούς κι εμείς οι στιχουργοί πού να βρούμε πια συνθέτη;

Σε ένα γράμμα του το 1964 προς έναν νέο που μελετούσε το έργο του καταγράφει την αγωνία του για την απώλεια της ταυτότητας και της γλώσσας, μιλώντας από τότε για οικουμενική ομοιομορφία. Ποιες αγωνίες τον βασάνιζαν;

Ναι, σε γράμμα του προς τον Κωνσταντίνο Λαρδά, ποιητή επίσης, που με τα χρόνια έγιναν φίλοι και ήταν πολύ συγκινητικός απέναντί μου. Η βασική αγωνία που βασάνιζε τον Γκάτσο ήταν το μέλλον της Ελλάδας. Την είχε στη συνείδησή του ως μια μικρή, φτωχή, βασανισμένη χώρα, που προχωρούσε με τις φωτεινές εξαιρέσεις της, η οποία κινδύνευε να χαθεί από άμυαλους πολιτικούς και επιπόλαιους πολίτες. Μια από τις τελευταίες συμβουλές του ήταν να κοιτάξω να κάνω χρήματα «γιατί έρχεται μεγάλη φτώχεια». Κι ένιωσα την οδύνη στα λόγια του, όταν μου δήλωνε ότι τον κόσμο πια τον κυβερνάει μόνο το χρήμα. Μήπως σε αυτή την οικουμενική ομοιομορφία, που διέβλεπε το 1964, έβαζε και την οικονομική, του δουλοπάροικου, στη φεουδαρχία που ζούμε σήμερα;

Στη σχέση του με το θέατρο, τα κείμενα και τους καλλιτέχνες, τι αγαπούσε περισσότερο;

Αγαπούσε το θέατρο, σκηνοθετούσε ως νέος ερασιτεχνικές παραστάσεις, αργότερα σκηνοθέτησε στο ραδιόφωνο. Προτιμούσε το ποιητικό θέατρο. Απόδειξη, τα έργα που μετέφρασε, κυρίως του Λόρκα. Το ίδιο και στο τραγούδι, όπου έδωσε τον κανόνα του ποιητικού τραγουδιού. Από καλλιτέχνες, αν και

«Φωτίζει ακόμη κι αυτές τις μικρές αφώτιστες στιγμές και τις άγνωστες λεπτομέρειες της ζωής του», λέει η Αγαθή Δημητρούκα για το βιβλίο «Ολα τα τραγούδια»

με ελάχιστους συναναστρεφόταν, τον συγκινούσε το ταλέντο.

Πόσο καθόρισε τη δική σας ζωή κι εσείς τη δική του;

Τη δική μου ζωή την καθόρισε σχεδόν απόλυτα. Και λέω σχεδόν, γιατί μου άφησε ένα περιθώριο να κάνω λάθη - δυστυχώς, μεγάλα και αυτοκαταστροφικά. Τη δική του δεν ήταν δυνατόν να την καθορίσω εγώ, απλώς τη διευκόλυνα στην καθημερινότητά της.

Τι ενέπνευσε σ' εσάς κι εσείς σ' εκείνον, εκτός από την Περιμπανού;

Δύσκολη ερώτηση, γιατί ενέχει τον κίνδυνο να θεωρηθεί ότι βάζω τον εαυτό μου δίπλα στον Γκάτσο. Επιτρέψτε μου να θαυμάζω το ουράνιο μέγεθός του από τη γη που την πατώ και με κρατάει πάνω της. Ειλικρινά, μου ενέπνευσε την «Προσευχή του ακροβάτη» κι εγώ για εκείνον βρήκα μερικές λέξεις στο πλαίσιο της διευκόλυνσης που σας έλεγα πριν.

μέρη του λόγου ώστε να υπάρχει πλούτος ομοιοκαταληξίας: τα σύμβολα να αποδίδονται καθαρά, ακηλίδωτα, αμαγάριστα: ο ψυχισμός και η συμπεριφορά των ηρώων του να συνάδουν με το φύλο, τη συγκυρία και το περιβάλλον τους: ο λόγος να ταιριάζει στα χείλη και στο παρουσιαστικό του τραγουδιστή ή της τραγουδίστριας, αν αυτοί ήταν γνωστοί από πριν, που συνήθως ήταν.

Υπήρχαν έννοιες και λέξεις που αγαπούσε και χρησιμοποιούσε συχνά;

Μια από τις λέξεις που χρησιμοποιούσε συχνά είναι η λέξη «παιδί». Από τις έννοιες, πέρα από τον έρωτα, την ελευθερία, τον αγώνα, τον θάνατο -τον πάντα άδικο, πρόωρο ή από μπαμπεσιά-, είναι το ταξίδι ως προσμονή, διαδρομή και προσδοκία και ποτέ ως προορισμός.

Εξπνεύσε κι έγραψε για μια ολόκληρη εποχή, που αποτύπωνε στα τραγούδια του. Οι παρέες, οι συντροφίες και τα περίφημα καφενεία πόσο υπάρχουν μέσα στο έργο του;

Κοιτάζετε, εγώ δεν πρόλαβα τα καφενεία, αλλά τα εστιατόρια. Και μπορώ να σας πω ότι δεν υπάρχουν ούτε ως σκηνικό στο έργο του. Οι παρέες και οι συντροφίες του υπάρ-

Η ΕΛΛΑΔΑ

«Την είχε στη συνείδησή του ως μια μικρή, φτωχή, βασανισμένη χώρα, που προχωρούσε με τις φωτεινές εξαιρέσεις της»

